

## ראה ב

בו" כמו שפי' בפרשתנו — "הדבק בדרכיו" — י"ל<sup>1</sup> הטעם כי זה נאמר בפירוש בפסוק זה (ולפני "ולדבקה בו") "ללכת בכל דרכיו" ובפרט ע"פ פרש"י "הוא רחום כו' הוא גומל חסדים ואתה גמול חסדים"; אבל בנוגע לאידך קרא ד"ובו תדבק" קשה: מאחר שדבקות בהקב"ה א"א לפרש כפשוטו, ולכן הוצרך רש"י לפרש ענינו (בס"פ עקב ובפרשתנו), א"כ הו"ל לפרש זה על "ובו תדבק" הנאמר לפני פסוקים אלו<sup>2</sup>?

(5) כמו שפירש בדברי דוד (להט"ו) וב"ש"ח (בס"פ עקב).

(6) בדברי דוד שם: ד"שם אין שייך להקשות וכי אפשר לומר כן דה"נ קאמר הכי אם אפשר לך לדבוק בו אז ובשמו תשבוע אלא שא"א לך לדבוק בו לכן לא תשבוע בשמו (משא"כ כאן (בס"פ עקב) שמצוה עלינו שנדבק בו).

אבל לאחר שרש"י מפרש שם שכונת הכתוב היא "ולאחרי שיהי' בך כל המדות הללו אז ובשמו תשבוע" (ראה מפרשי רש"י (בהפסוק "ובו תדבק"). ובדברי דוד (שם) כ' שהכתוב מוסיף "דמצוה להשבוע" הו"ל לפרש מהו הפי' ד"ובו תדבק".

ומ"ש בש"ח (כאן) דעל ובו תדבק לא הוצרך רש"י לפרש משום דבפשט"מ פירוש הדבק בדרכיו ומה שהוצרך לפרש כאן "ולא נטעה לומר ולפרש הקרא אחרי ה' תלכו וכי' ולאחרי שיהיו בך כל המדות הללו אז ובו תדבק" להיות כל השגחתו עליכם, א"מ בדרך הפשט: (א) מנין הפשטיות בפשט"מ ד"ובו תדבק" פירוש (הדבק) בדרכיו. (ב) "ובו תדבק" דפרשתנו הוא ציווי שעל האדם לעשות בהמשך לשאר הציוויים שבהפסוק, ולא הבטחה שהקב"ה ישיב ח"ו עליהם.

א. עה"פ: "אחרי ה"א גו' ובו תדבק" מפרש רש"י התיבות "ובו תדבק" "הדבק בדרכיו גמול חסדים קבור מתים בקר חולים כמו שעשה הקב"ה". כוונתו של רש"י, בפשטות, היא ליישב התמי' בזה: וכי אפשר להדבק בהו"י אלקיכם? ומתרץ שפי' רש"י הכתוב הוא "הדבק בדרכיו גמול חסדים וכו' כמו שעשה הקב"ה" — שעי"ז אתה דבוק בהקב"ה.

וצלה"ב:

(א) ענין זה שעל האדם להדבק בהקב"ה כבר נאמר קודם לכן — בס"פ עקב: "ולדבקה בו", ועוד לפני — "ובו תדבק" — ובכ"ז אין רש"י מסביר שם, כבפרשתנו, שענינו דב"י קות בדרכיו:

עה"פ "ולדבקה בו" פירש רש"י: "אפשר לומר כן והלא אש אוכלה הוא אלא הדבק בתלמידים ובחכמים ומעלה אני עליכם כאלו נדבקת בו"; ועה"פ "את ה"א תירא אותו תעבוד ובו תדבק ובשמו תשבוע" מפרש רש"י "את ה"א תירא — ותעבוד לו ותדבק בו ולאחר שיהיו בך כל המדות הללו אז בשמו תשבוע".

והנה מה שלא מפרש גבי "ולדבקה

(1) פרשתנו יג. ה.  
(2) וע"ד מה שמקשה בס"פ עקב עה"פ (יא, כב) ולדבקה בו "אפשר לומר כן והלא אש אוכלה הוא". וראה לקמן בפנים ובסוף ס"ד.

(3) יא, כב.

(4) עקב י, כ.

בפ' עקב במקום שהענין (ד) גמילות חסדים" בא לראשונה?

(ב) מדוע לא קחשיב רש"י בהפרטים של "גמול חסדים" הנ"ל גם את ה' פרט של גמילות חסדים בממונו, היינו הלואת כסף לנצרכים<sup>9</sup>; ואדרבה, לכל לראש הו"ל להביא סוג זה (העיקר) דגמ"ח, מכיון שהוא חיוב ומצוה מפורשת בתורה "אם כסף תלוה"<sup>10</sup>; וב' פרט שהלואת כסף הוא חסד שאפשר לגמול עם כאו"א בכל מצב שהוא<sup>11</sup>, והיא מצוה תדירה ומצויי' הרבה יותר מקבורת מתים ובקור חולים?

(ג) המקור לפירושו של רש"י, הוא לכאורה מס' סוטה<sup>12</sup>, אבל פרש"י הוא בשינוי ובהשמטות:

בגמרא נדרש זה על תחלת הפסוק "אחרי ה"א תלכו — להלך אחר מדוֹתיו", ואילו בפרש"י מובא הענין על סיום הפסוק "ובו תדבקו".

בגמרא איתא ג"כ "מה הקב"ה מל־ביש ערומים, הקב"ה ניחם אבליהם" — ואילו רש"י בפירושו אינו מביא ב' ענינים אלו. ביותר תמוה הדבר: כ"א מב' הענינים נלמד בגמרא (הנ"ל) מפשוטו של מקרא מפורש ושנאמרו לפני פרשתנו: "הקב"ה מלביש עור־מים" ממ"ש<sup>13</sup> "ויעש ה' אלקים לאדם

(ב) לאידך גיסא: מזה שלא פרש"י ענינו של "ובו תדבק", וכן בפ' ואת־חנני שנאמר "ואתם הדבקים בה' אלקיכם גו'" ואין רש"י מפרש ענינה של דבקות בה' — משמע שענינה מובן בפשטות ועד כ"כ שאין צורך לפרשו — וא"כ קשה: פירושו של רש"י הנ"ל בס"פ עקב ובפרשתנו למה לן (באם הוא — כהפ' בפ' ואתחנן כו'), או מנ"ל (באם אינו כפ' הנ"ל)? ב. גם צריך להבין בפרש"י של־פנינו: "גמול חסדים קבור מתים בקר חולים" מהו תוכנו של "גמול חסדים" כאן? ועוד: הרי גם "קבור מתים" ו"בקר חולים" בכלל גמילות חסדים הם?

אמנם בזה י"ל ש"גמול חסדים" כאן אינו ענין פרטי, כ"א "גמול (כל מיני) חסדים" וזהו תוכנו וענינו של "הדבק בדרכיו" בכלל, אשר פרטיו הן "קבור מתים בקר חולים".

אבל אינו מובן:

(א) בפ' עקב עה"פ "ללכת בכל דרכיו" מפרש רש"י "מה הוא גומל חסדים אף אתה גמול חסדים", מבלי לפרט את הפרטים דקבורת מתים ובקור חולים — ומה נשתנה כאן בפרשתנו? ואם מן הצורך לפרש ה' פרטים ד"גמ"ח, הו"ל לפורטם לעיל

(7) ד. ד.

(8) דהרי בלשון תורה גמילות חסדים היא עשיית חסד הן בגופו הן בממונו וכו' (משא"כ בל' המדוברת עתה דהיא הלואת ממון). וראה במ' (ל, ב) ביקור חולים היינו גמ"ח, קבורה היינו גמ"ח (ועיין סוכה מט, ב. ירושלמי פאה פ"א מ"א), וראה רע"ב פאה פ"א מ"א וגמ"ח וכו' כגון ביקור חולים ולקבור מתים.

(9) וגם עזר בכלל לנצרכים שגם בזה ציחי מפורש "כי ימוך אחיך והחזקת בו" (בהר כה, לה).

(10) משפטים כב, כד. פרש"י שם. (11) הגם דבכתוב נאמר את העני, הרי פרש"י שם ש"עני ועשיר עני קודם ולא לשלול עשירים.

(12) ספ"א (יד, א). וכן משמע מהרא"ם כאן שהביא הגמ'.  
(13) בראשית ג, כא.

הם בנפשם בה"א באהבה לה' יי, ולכן לא הוצרך רש"י לפרש זה בפ' ואתחנן. ועד"ז כמה שנא' בפ' עקב: "את ה"א תירא . . . ובו תדבק", ג"כ יש לפרשו שהוא ענין של דבקות בה' באהבה — והכתוב "ואתם הדבקים" דיבר ב' הוה, שהיו הם דבקים בהוי' בפועל, והכתוב בפ' עקב הזהיר על העתיד יי, שכשינסו לארץ צ"ל דבקים בה': "ובו תדבק" יי.

אבל "ולדבקה בו" (דסוף פ' עקב) א"א לפרש שענינו דביקות באהבה מאחר שזה בא בציווי בפ"ע, ובכתוב

ולאשתו כתנות עור וילבישם", "הקב"ה ניהם אבלים" מהא דכתיב יי, "ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק" — ורש"י השמיטם אף שהוא בעצמו מפרש עה"פ "ויברך אלקים את יצחק — נחמו תנחומי אבלים"?

(ד) כמו"כ את הראיות מקראי (שב"גמרא) ש"קבור מתים ובקר חולים" הם "דרכיו" של הקב"ה לא הביאם רש"י — והא ניהא בנוגע בקור חולים, משום שכבר פירש זה רש"י בר"פ וירא ש"וירא אליו ה'" — "לבקר את החולה"; אבל בענין "קבור מתים" הו"ל להביא הראי' שהקב"ה קבר מתים, והיינו הפסוק "ויקבר אותו בגי"י" הנאמר בנוגע למשה, שהרי הפסוק הזה הוא לאחר פרשתנו — בסוף פ' ברכה?

(ה) מהו הטעם שרש"י נקט "קבור מתים" לפני "בקר חולים"? הרי סדרם הפוך הן מצד סדר מאורעות אלו בחיי האדם (בקור חולים קודם), והן מצד הסדר בקראי ש"עשה הקב"ה", שמתחלה "בקר חולים" (אברהם), ו"אח"כ "קבר מתים" (משה).

ג. והביאור בכ"ז:

בפ' "ואתם הדבקים בה"א חיים כולכם היום" אין צורך לפרש "דבקים" כי כבר למדנו ענינו לעיל בפרשת וישלח יי: "ותדבק נפשו בדינה וגו'", שהכתוב עצמו מפרשו מיד לאחר"ז, שענינו של "ותדבק" הוא "ויאהב את הנערה". ועד"ז מובן בפשטות במש"כ "ואתם הדבקים בה"א", שבנ"י דבוקים

(17) בתו"ת פ' ואתחנן (שם) כתב ש' הטעם מה שלא פירש הגמ' (כתובות קיא, ב) ואתם הדבקים, שהוא מלשון דבקות ה' נפש מאהבה וחביבה יתירה כו' — "משום דמדה זו היא היותר גדולה באהבת ה' ומסר גלת רק ליחידי סגולה כו' וא"א לומר כזה לכל המון העם כו'". אבל בפשט"מ אין זה קושי, כי אף שדביקות זו מחמת אהבה וכו' אינה שווה בכל אחד, מ"מ אפ"ל בכאו"א לפי ערכו ומעלתו כו'. ולהעיר מהא דראו במוחש דאפילו קל שבקלים מסנ"פ על קדה"ש.

(18) וגם אם ה"י הכתוב בפ' ואתחנן ג"כ ציווי לא ה"י קשה הכפלתו, כי בכו"כ ציחיים כללים מצינו ב(משנה) תורה הכפלתם, וכמו שמירת המצות (ואתחנן ה, א. ו. מ. ה, א. ו. ב. יז, ו. יא. ובכ"מ בפ' עקב). ליראה את ה' (ראה שם ו. ב. יג. עקב י, יב. כ. ועוד) וגם באהבה עצמה (ו, ה. י, יב. יא. א. ועוד). ורק במקומות ספורים מהנ"ל מפרש רש"י הכוונה שבהכפלתם. וגם בדרך ההלכה כן הוא, ראה (בענין זה עצמו) סהמ"צ להרמב"ם מ"ע ח'. וכבר נכפל זה הצייוי . . . וכבר נכפל זה הענין כו'. ועד"ז בכ"מ.

(19) נוסף לזה הרי רש"י בעצמו מפרש שהכוונה בהכתוב (בעיקר) הוא ש"לאחר שיהיו כך כל המצות הללו אז ובשמו תשבוע" (ראה מפרשי רש"י שם).

(14) חיי שרה כה, יא.

(15) ברכה לה, ו.

(16) לה, ג.

תוכנו לשלול ולסתור את דברי הנביא השקר, שהוא אמר "נלכה אחרי אלקים אחרים גו' ונעבדם", הנה לעומת זה הוזהרה התורה כי "אחרי ה' אל תלכו". . . ואותו תעבודו<sup>21</sup>; אמנם מה ש' הוסיף הכתוב בסיום הדברים "ובו תדבקו" אי"מ מהו ענינה של דביקות זו? — כי הלא א"א לפרש כבכתובים הקודמים, כדלהלן:

(א) אין לומר שהכוונה בזה לדביקות הנפש באהבה (ככפ' ואתחנן) — כי הרי הכוונה כללית בזה שהקב"ה גותן ממשלה<sup>22</sup> לנביא השקר לעשות אות — מפורשת היא בפרשה (בפסוק ש' לפנ'ז): "לדעת הישכם אוהבים את ה' אל גו'", ז. א. שאהבת ה' היא תכ"לית ועיקר של כל הענין המדובר כאן — ואיך יתכן שחזר הכתוב להז' היר עלי' בתור פרט אחד<sup>23</sup>? ועוד: בפסוק זה עצמו באה אזהרה מפורשת "ואת מצותיו תשמרו", ובדאי בכללן של "מצותיו" היא מצות אהבת ה' יי.

(21) וזהו שפירש"י "ואותו תעבדו" — במקדשו, היינו עבודת הקרבנות (רא"ם ושפ"ח), כי זהו לעומת "ונעבדם" (שאמר הנביא) שבו נכלל להקריב קרבנות לע"ז. וע"פ מש"כ בפנים שהכוונה בהכתוב היא להזהר מלשמוע ומליילך אחר הנביא השקר כו', יובן גם מה שפירש"י "ואת מצותיו תשמרו" — תורת משה" (ולא תורת הנביא השקר) "ובקולו תשמעו" — בקול הנביאים" (ולא הנביא ההוא).

(21\*) בפרש"י. וצ"ע כוונתו. ואכ"מ. (22) ובפרט שכבר כתב (לא רק "הישכם אוהבים" סתם אלא גם) בכל לבבכם וכל נפשכם.

(23) שהרי רש"י מפרש ואת מצותיו תשמרו "תורת משה" ולא "זו מצות לא תעשה" (בכספרי). ראה מפרשי רש"י (רא"ם ושפ"ח) שהכוונה בזה לתורת משה כולה

זה עצמו: "לאהבה את ה' אל ללכת בכל דרכיו" (ומסיים) "ולדבקה בו" — והרי אין לומר שחזר הכתוב מיד לצוות עוה"פ על ענין האהבה וכו'; ועכצ"ל שהכוונה לדביקות (יותר כללית, דהיינו) לאחר ש'בא "לאהבה את ה' אל", וגם "ללכת בכל דרכיו", שיתעלה עוד ויגיע לבחי' "ולדבקה בו" ממש. ומכיון שכן, קשה (לרש"י): "אפשר לומר כן והלא אש אוכלה הוא", היינו, איך אפשר "לדבקה בו" בדביקות, שהיא למעלה מדביקות שע"י האהבה לה', "והלא אש אוכלה הוא"? ולכן צל"פ: "הדבק בתלמידים וב" חכמים ומעלה אני עליכם כאלו נדבקת בו"<sup>24</sup>.

ד. והנה הפסוק (בפרשתנו) "אחרי ה' אל תלכו ואת מצותיו תשמרו גו' ובו תדבקו" נאמר באמצע הפרשה הדנה בנביא שקר מסית ומדיח: "כי יקום בקרבך נביא או חולם גו' ובא האות והמופת גו' לאמר נלכה אחרי אלקים אחרים גו' ונעבדם לא תשמע אל דברי הנביא ההוא גו' כי מגסה ה' אל אתכם לדעת הישכם אוהבים את ה' אל בכל לבבכם ובכל נפשכם".

ולכן הפסוק "אחרי ה' אל תלכו" הבא מיד לאחר הפסוקים הנ"ל, מובן ש-

(20) ומה שאינו מפרש ככגמ' (כתובות קיא, ב) כל המשיא בתו לת"ח והעושה פרקמטיא לת"ח והמהנה ת"ח מונסיו, כי בפשש"מ: נוסף ע"ז דמכיון שלדבקה בו נאמר כשישראל היו עדיין במדבר (ראה בפרש"י הפסוק כג: עשיתם מה שעליכם) לא ה' שייך כ"כ הפרקמטיא וכו', הנה (גם בנוגע לשאר הדברים) הצינו לדבקה בו הוא לכל ישראל לא רק לאלו שיש להם בנות ונכסים כו'.

חסדים כו' כמו שעשה הקב"ה, היינו שבוה שאתה דבוק בדרכיו הגך דבוק "בו" ממש יי, (משא"כ בס"פ עקב דלא מצי לפרש "הדבק בדרכיו", מאחר שכבר נאמר בפסוק הקודם "ללכת בכל דרכיו", כנ"ל, ומן ההכרח לה" עמיס בו ענין נוסף, והיינו דביקות בתלמידים וחכמים).

ה. עפ"ז יובן מה שרש"י קחשיב ב"הדבק בדרכיו" רק "קבור מתים בקר חולים כמו שעשה הקב"ה":

מכיון שאזהרת "ובו תדבקו" באה בסוף כל הציוויים המנויים בהכתוב, וביניהם גם "ואת מצותי תשמרו", הרי מובן שהציווי על דביקות זו — (הדבק בדרכיו) הוא בדבר שחיובו אינו מצוה בין המצות, היינו שלולי הציווי "הד" בק בדרכיו" לא הי' עושהו מצד ציווי מפורש אחר.

ולכן מפרש רש"י "הדבק בדרכיו גמול חסדים — קבור מתים בקר חולים כמו שעשה הקב"ה", רק דברים אלו אנו מוצאים שהקב"ה עשאם באופן שבדוגמתם גבי האדם לא הי' מחייב לגמול חסד זה מצד מצוה וחייב (ורק משום הציווי "הדבק בדרכיו" יעשה):

בקור חולים — (גם) במצב שהקב"ה בא לבקר את אברהם, וכמו שפרש"י "וירא אליו — לבקר את החולה" יי,

(26) ולא כמ"ש בשי"ח דפשוט"מ ובו תדבק פירושו הדבק בדרכיו כו' עד שרש"י אינו צריך לפרשו (ראה לעיל הערה 6 דמנין לנו בפשוט"מ שבו (תדבק) פירושו (הדבק) בור" כיו) אלא שרש"י בא לומר שכוונת הכתוב בזה שאומר "ובו תדבקו" הוא הדבק ב" דרכיו שעי"ז אתה דבוק בו, כפסנים.

(27) ראה שיח (ר"פ וירא) שמה שכי

(ב) וכן קשה לפרש שהדבקות בפר" שה זו פירושה דביקות בתלמידים וחכמים (כדבסוף פ' עקב): מכיון שהפסוק כאן מונה והולך כמה ענינים ובסדר של מעלין בקודש בעילוי אחר עילוי: "אחרי . . . ואותו תעבודו", הרי מובן שהענין שבסיומם, "ובו תדבקו", הוא הכי נעלה שבכולם, היינו ש"ובו תדבקו" (מאחר שאא"ל שהמכוון לדביקות נפשית באהבה, כנ"ל), היינו בתכלית הדביקות (למעלה מדביקות שבמצות ואהבת את ה"א), דביקות שאין למעלה הימנה — ולכן אין לומר שהכוונה לדביקות בתל" מידים וחכמים; כי אף שעי"ז מת" דבקים בהקב"ה מטעם "עבד מלך מלך" יי, מ"מ כיון שהת' וחכם ה"ה בור"ד, אין זו דביקות בהקב"ה אפילו לא כב"ואהבת גו' מאדך", כ"א (כפי' רש"י שם) "מעלה אני עליכם כאילו נדבקת בו" יי.

וכיון שכן מהי דביקות הלזו? — לכן מפרש רש"י (ומיישב בזה גם את הקושיא איך אפשרית דביקות כזו? אלא שאין צורך לפרש כאן הקושיא עוד הפעם לאחר שהקשה כבר בפירושו בסוף פרשת עקב): "ובו תדבקו — הדבק בדרכיו, גמול

שכל המצות וכללים בה. ואהבת ה' כבר נצטוו עלי' (ראה לעיל הערה 18).

והטעם שאינו מפרש בהפסוק לאהבה את ה', כמו שמפרש ואותו תיראו, הוא כנ"ל בפנים שהוא תכלית ועיקר הענין המדובר כאן לדעת הישכם אוהבים כו'.

(24) פרש"י לך טו, יח, דברים א. ז.

(25) בדברי דוד בס"פ עקב: שמה ש"

ורש"י כאן הדבק בדרכיו, לפי שהוא יותר פשוטו מלפרש הדבק בתלמידים אבל אינו מפרש הטעם.

קבורת אהרן (שהתלמיד למד כבר עד"ו) שהיתה ע"י הקב"ה; שהרי הסתלקותו היתה במערה"י ובהפסק נאמר"י רק "וימת אהרן שם בראש ההר (ומיד) וירד משה ואלעזר" (ולא נזכר שם כלום אודות קבורתו, כמו במרים שנאמר"י "ותקבר שם"י) — אבל בפ' עקב נאמר "ויקבר שם"י וע"כ שהקב"ה התעסק בקבורתו, אף שרבים מבני"י היו בודאי מוכנים להתעסק בזה.

ולא עוד אלא שמוכרח לומר — לפרש"י — שהקב"ה התעסק בקבורתו — שהרי כל בני"י לא ידעו שמת עד שהראים מוטל במטה"י, אלעזר בלבשו בגדי אהרן (בחייו) נעשה כה"ג — עליו נאמר לאביו לא יטמא"י וכן משה (שרק בניו יקראו על שבט ה' לוי"י) ושמש בכה"ג בימי המילואים — ולא מצינו שהורידוהו מגדולתו זו — אסור להטמא לאהרן"י, ולא הי'

עם היות שבודאי כמה מאנשיו ורעיו באו לבקרו"י.

ועד"ו ב"קבור מתים"י — שאין הכוונה לזה שהקב"ה קבר את משה (שהתלמיד לא למד עדיין עד"ו ואם לזה מתכוון הו"ל לרש"י להביא ה' כתוב "ויקבור אותו בגי"), כ"א ל'

רש"י "לבקר את החולה" ולא כתב (בקרי צור) "לבקרו" כדי להשמיענו שזהו מצד הענין דביקור חולים (סתם) — אפילו באם הי' זה משהו אחר.

וכמו "ממרא"י ש"הוא נתן לו עצה על המילה"י. ונגלה אליו בחלקו" (פרש"י ר"פ וירא).

ואף שפרש"י (שם) "הוציא הקב"ה חמה מגנתקה שלא להטריחו באורחים ולפי ש' ראהו מצטער שלא היו אורחים כו"י, הרי נוסף ע"ז שזה הי' ביום השלישי (כבפרש"י שם) משא"כ בשני ימים הראשונים (ראה לקו"ש ח"ה פ' וירא ששייך ביקור חולים גם בשני ימים הראשונים ושי"ל שהקב"ה בקר את אברהם גם ביום א', ראה שם ס"א) הגה גם בנוגע ליום השלישי לא היו אורחים (הקשורים בטרחה וכו') אבל איך אפ"ל שמכל ב"ב דאברהם לא ביקרו אף אחד! וממרא הרי, כנ"ל, הי' זה בחלקו.

ראה עד"ו במפרשי סהמ"צ להרמ"ב ב"ם שרש א"י \* בישוב דעת הרמב"ם, שבס' המ"צ (מ"ע ולא עד"ו בר"פ י"ב מהל' אבל) כ' שהקבורה היא מ"ע של תורה, ובפרש"י מהל' אבל כתב שהיא מ"ע של דבריהם, וביארו דכשאין מי שיתעסק בקבורתו וכן על הקרובים היא מצוה מהתורה. אבל לשאר כל אדם (במקום שישנו מי שיתעסק בקבורת המת) חייבים לסייע לקרובים כמצות בקור חולים וזה בכלל גמ"ח מדרכנו.

(\*) לב שמח (קרוב לסופו) ד"ה והנ"ל בזו. קנאת סופרים ד"ה איברא דלגבי. וראה באור"א קצת במרגניתא טבא שם קרוב לסופו ד"ה ואין להקשות (ואיל"ן).

(30) פרש"י חקת כ, כו.

(31) שם כת.

(32) שם א.

(33) וגם בפ' מסעי (לג, לח) נאמר בנוגע

לאהרן רק "וימת שם" ולא נזכרה קבורתו.

משא"כ בפ' עקב (י, ו) שנאמר ויקבר שם.

וראה פרש"י שם.

(34) פרש"י חקת שם, כט.

(35) אמור כא, יא.

(36) פרש"י שמות (ד, יד), וראה לקו"ש

ח"ו ע' 175 הערה 28.

(37) ואף שמהלשון בפרש"י חוקת (שם,

כו) "מיד חמד משה לאותה מיתה" משמע

שהיו בהמערה בעת המיתה (וא"כ נטמאו

בטומאת אוהל).

מ"ש "לאותה מיתה" כאן — אין הפי'

מיתה עצמה (שהייתה בנשיקה) כ"א ההכנה

אליה — מטה מוצעת כו' כי: א) מיתה

עצמה — לא הוזכרה כלל בפרש"י כאן

(משא"כ בהאזינו לב, נ. וצ"ע.) ב) מיתה

ע"ז שאין הכרח לומר שהקב"ה קברו, וכנראה מזה שרש"י הביא שם פ"י השני ש"הוא קבר את עצמו", הנה גם לפי פ"י הראשון "שהקב"ה בכבוד דו" קברו] מכיון שהדבר הי' צ"ל באופן ש"לא ידע איש את קבורתו" (מאיזה טעם שיהי') א"כ לא היתה אפשרות שבנ"י יתעסקו בקבורתו — ושוב אין לנו הוכחה מזה להנהגת ה"ה דבק בדרכיו" גם במקום שיש מישוהו אחר שיכול להתעסק בזה].

ז. ומעתה יתבאר גם טעמו של רש"י שדוקא בפרשתנו הוצרך לפרש הענינים ד"גמול חסדים". משא"כ ב"ס"פ עקב בהפסוק "ללכת בכל דרכיו" שמפרש "הוא רחום ואתה תהא רחום" הוא גומל חסדים ואתה גמול חסדים" מבלי לבאר פרטיו של "גמול חסדים":

"ללכת בכל דרכיו" (בס"פ עקב) נאמר בהמשך וכפ"י להתחלת הענין "כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה" — ומבאר ומפרש "לאהבה את ה'א" ללכת בכל דרכיו גו". וא"כ מובן שכוונת הכתוב להליכה בדרכיו "הוא גומל חסדים ואתה גמול חסדים" ה" כוללת כל עניני גמ"ח — בין שיש עליהם ציווי מפורש בתורה, ואדרבא לכל לראש הן אלו הנכללים ב"כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם", ובין אלו שאין עליהם ציווי מפורש, שחיובם הוא משום "שהוא גומל חסדים" כן גם אתה".

משא"כ בפרשתנו, הרי אזהרה זו ד"ובו תדבקון" באה לאחר שכתב נצטוו "ללכת בכל דרכיו" — הוא גומל חסדים ואתה גמול חסדים"; ועוד:

בזה ענין דמת מצוה יי שהרי יכלו לקרוא לבנ"י להתעסק בזה.

ו. ועפ"ז מובן שאין מתאים כאן להביא הפרט של גמ"ח בממונו, ה" ואת ממון לאיש הישראלי, כי, נוסף ע"ז שלא מצינו בזה "שעשה (כן) הקב"ה", הלא הוא ציווי מפורש בתורה "אם כסף תלוה" ובמילא נכלל כבר בהציווי "ואת מצותיו תשמרו".

ועד"ז יש לבאר ג"כ למה השמיט רש"י "מלביש ערומים" (שבש"ס), אעפ"י שאי"ן ציווי מפורש בתורה, ומצינו שהקב"ה "הלביש ערומים" שנאמר "ויעש ה' אלקים לאדם ול- אשתו כתנות עור וילבישם" — בכ"ז מובן שצ"ל כן גם לולא הציווי ד"הדבק בדרכיו":

כשאדם מלביש ערומים במצב ה" דומה לזה דאדם ואשתו, שלא הי' מי שילביש אותם זולת הקב"ה — ה"ז מצוה מפורשת ובפרט בנוגע ללבוש (ובמכש"כ וק"ו ממש"ג בכסות יום — אף שיש לו חלוק וכו') עד בא השמש תשיבנו לו יי.

[ועפ"ז גם יומתק הא דע"פ פשוטו ש"מ לא פרש"י (גם לא כדוגמא נוספת על קבורת אהרן) "קבור מתים, כמו שקבר הקב"ה (גם) את משה, כמ"ש ויקבור אותו בגי" (כבגמ'), כי [נוסף

נשיקה הי' גם במרים — כפרש"י (חוקת כ, א).

ועוד ועיקר: הנוגע בקבר (ופשיטא — המקבר) וכן הנמצא באוהל — מפורש בקרא דטמא. משא"כ הנמצא במערה (שאינה בדוגמת אוהל).

(38) פרש"י אמור שם.

(39) משפטים כב, כה.

ח. והנה מכיון שענינם של „גמול חסדים“, קבור מתים ובקר חולים כאן הנם באופן שאין על האדם לעשותם (מחמת מצוה וחיוב) אלא רק משום שהקב"ה עושה כך ועל האדם לידבק בדרכיו, לכן נקטם רש"י דוקא בסדר הזה: קבור מתים ואח"כ בקר חולים (אף שבעשיית הקב"ה וגם בסדר ה"מאורעות בחיי האדם הם בסדר הפוך כנ"ל):

קבור מתים — ענין טרחא ויגיעה, אבל אין בזה חשש שהאדם יזק עי"ז; משא"כ בקר חולים, טרחא ויגיעה אבל מועטת מהנ"ל אבל מקום לחשש שהמבקר יזק ממחלתו של חברו, ולכן מביאו בסדר ד"קבור מתים" ואח"כ „בקר חולים“, מהקל אל הכבד, וכנ"ל שהכתוב מונה עילוי אחר עילוי.

ועפ"ז יובן מה שלא הובא ברש"י גם „נחם אבלים כמו שעשה הקב"ה כמ"ש ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלקים את יצחק“, כי

[נוסף ע"ז שרש"י הביא שם פי' שני, שמוה מוכח שע"פ פשש"מ ישנו קושי בהפי' „נחמו תנחומי אבלים“], מובן הוא במכש"כ וק"ו משני ה"ד דברים „קבור מתים ובקר חולים“;

ומה בענינים הנ"ל הקשורים ב"טרחא רבה (— קבור מתים) או בחשש של סכנת חולי (— בקר חולים) על האדם לידבק בדרכיו ולגמול חסדים

בפסוק זה כבר נאמר „ואת מצותיו תשמרו“ (ולא כהקדמה לסיום הכתוב „ובו תדבקו“, אלא כפרט בפ"ע), הרי מובן שאין המדובר כאן בכל עניני „גמ"ח" ולכן צריך רש"י לפרשן ולפרטן<sup>1</sup>.

40) ועפ"ז מובן גם מה שרש"י אינו מביא \* פרנס עניים (ראה לעיל הערה 9), שהרי נוסף ע"ז שהוא ה" עושהו בלא"ה ונכלל בללכת בכל דרכיו הוא רחום . . הוא גומל חסד כו', הנה הוא ציחי מפורש בתורה, וכי ימוך אחיך ומטה ידו והתזקת בו<sup>2</sup> כנ"ל, ונכלל ב"ואת מצותי תשמרו".

41) אבל אין לפרש שכונת רש"י היא ג' דברים, גמ"ח בכללות בכל הדברים, וקבור מתים ובקר חולים אפילו במקרים שאין מחוייב מצד גמ"ח. [ע"ד מ"ש בגמ' (בי"מ ל, ב) את הדרך זו גמ"ח ילכו זה בקור חולים בה זו קבורה, ומקשה הגמ' היינו גמ"ח ומתרחץ בביקור חולים — לא נצרכה אלא לכן גילו, ובקבורה — לא נצרכה אלא לזקן ואינו לפי כבודו], ולכאז' אז ה" מתאים גם „כמו שעשה הקב"ה" ששני דברים הנ"ל מתאימים לגבי הקב"ה שהוא ע"ד „בן גילו“ (ראה לקו"ש ח"ה ע' 84 הערה 46) וזקן ואינו לפי כבודו<sup>3</sup>.

כי [נוסף ע"ז שבפשש"מ לא מצינו ענין זה שבן גילו נוטל אחד מששים בחליו כו'] בפרש"י מסיים כמו שעשה הקב"ה (ולא כמו שעושה) ואיפה מצינו „שעשה הקב"ה“ „גמ"ח" בכללות (בכל הדברים)?

ומה שרש"י לא האריך קבור מתים בקר חולים כגמ"ח שם או כבגורים (לס, ב) בקר חולים אפי' גדול אצל קטן כי ב"פשוט כו"כ פרטים ישנם בהנ"ל (ולא רק גדול כו') — וכולם נכללו בלי קצרה ש' מעתיק „כמו שעשה“ (כנודע כבר המאורע בפרש"י) הקב"ה.

42) ראה משכיל לדוד שם ולפי' הא' מה ענין הברכה עם תנחומין (ולהעיר מפ' רש"י סוטה שם ד"ה ויברך אלקים . . וברכו ברכת אבלים).

\* בדפוס ראשון הובא (לאחר בקור חולים): „פרנס עניים“. אבל בכל הדפוסים שראיתי אינו.

והנה בזה שרש"י מקדים »הדבק בדרכיו) גמול חסדים (ואח"כ מפרט) קבור מתים בקר חולים, הרי הוא מלמדנו (דרך אגב) שיטתו שונה ב"ענין זה:

מכיון שזה שעל האדם להדבק בדרכיו למדין (לא ממ"ש »והודעת להם את הדרך ילכו בה — ילכו זה בקור חולים בה זה קבורה"», כל מצוה מלימוד מיוחד<sup>48</sup>, וגם לא מוהלכת בדרכיו<sup>49</sup> (דרכיו שהיא ל' רבים), כ"א) מ"ובו תדבקו" שאין מודגש בזה רמז לענינים רבים, א"כ ע"כ שהמצוה הנלמדת מזה (להדבק בדרכיו) הוא ענין אחד »גמול חסדים«, אלא שכלול מהפרטים ד»קבור מתים בקר חולים« — היינו לא כדעת הבה"ג (לפי פי' הרמב"ם) שהן מצות מיוחדות במנין המצות. וגם לא כדעת הרמב"ם עצמו שהן מצות פרטיות של דבריהם, ומד"אורייתא אינם אלא מ"ע אחת ד»ואהבת לרעך כמוך«, כ"א שהן מ"ע אחת

אלו<sup>50</sup>; כ"ש וק"ו בענין ד»נחם אב"לים«, שאין בזה (ע"ד הרגיל), לא טרחא ולא חשש היקף להאדם.

ט. אבל עפ"ז צלה"ב לאידך גיסא: מכיון שרש"י צריך לפרט »קבור מתים בקר חולים«, א"כ ל"ל לרש"י להקדים הכלל »הדבק בדרכיו) גמול חסדים" הול"ל »הדבק בדרכיו — קבור מתים ובקר חולים כמו שעשה הקב"ה"?

ויוכן בהקדים מחלוקת מוני המצות בפרטי גמ"ח הנ"ל: »ניחום אבליים, קבורת מתים, בקור חולים והלבשת ערומים" שלפי שיטת הבה"ג<sup>51</sup> (לפי פי' הרמב"ם<sup>52</sup>) נחשבות למצות מיוחדות כ"א בפ"ע; ושיטת הרמב"ם<sup>53</sup> שכולן נכללות במצוה אחת בתורה — »ואהבת לרעך כמוך" (ופרטי המצות דנחום אבליים וקבורת מתים<sup>54</sup> ובקור חולים — בתור מצות מיוחדות הן מ"ע של דבריהם).

(48) יתרו ית, כ.  
(49) ב"מ שם. כן כתב הרמב"ם (בס"המ"צ שם) בדעת הבה"ג, ומלבד ערומים כתב הרמב"ם (סהמ"צ שרש א) שהבה"ג למד מקרא דישעי כי תראה ערום וכסיתו כו'.

(50) ראה לב שמח שם.  
(51) תבוא כה, ט. והוא ביאור הרמב"ן בהשגות שם (שרש א) בדעת הבה"ג\*.  
(52) ולהעיר שבפרש"י כתב קבור מתים

(43) אבל אין לומר שזהו כל הסעם שרש"י מביא קבור מתים בקר חולים — מחמת הקושי שעל האדם הגומל החסד (טר"ח והיקף כו') — (וע"ז לא נצרכה שהובא כגמ' ב"מ לעיל הערה 41), ועפ"ז אין מקום להביא נחום אבליים כלל —

כי עיקר ההדגשה בפרש"י היא הדבק בדרכיו לעשות הדברים שעשה הקב"ה אף שמצ"ע לא ה" עושהו לפי שאין בזה חיוב כו' (כנסע"ף ה'). והמבואר בסע"ף זה הוא פרט נוסף שאף שישנה טרחא והיקף וכו' מ"מ עליו לעשותם כו'.

(44) במצות קום ועשה.  
(45) בסהמ"צ שורש ב'.  
(46) הל' אבל רפ"ד, ובסהמ"צ שם, ור"א קרית ספר (להמב"יט) ה"ל אבל שם.  
(47) כשאניה המ"ע דקבור תקברנו, וראה לעיל הערה 29 ובהגסמ"ש שם בשוה"ג.

(\*) אבל דעת הרמב"ם (עצמו) דוהלכת בדרכיו (וע"ז זלכת בכל דרכיו ואחרי ה"א תלכו) היא מ"ע שעל האדם להדמות בו בפעולותיו הטובות וכו', אבל לא מנה בזה פרטים הנ"ל (ראה סהמ"צ מ"ע ח. הל' דעות פ"א ה"חז).

— מהי הדביקות שלמעלה מהצוותא וחיבור שע"י קיום מצוותיו של הקב"ה?

והביאור בזה:

מכיון שהמצות הן בדרך ציווי כו', היינו שהאדם מקיימן בפועל משום שהוא מצווה על עשייתו, הרי זה גופא מוכיח שהצוותא והחיבור של האדם בהקב"ה היא באופן שמורגש מציאות של הגצטווה המקושר ב"ה (הקב"ה) המצווה ע"י קיום הציווי; משא"כ בהענין ד"ו"ב תדבקון, אף שגם זה הוא בדרך ציווי, הרי אין הציווי (על ההליכה בדרכיו, גמ"ח) אלא על הדביקות, שמהותה הוא ש"ה האדם דבוק בו בהקב"ה<sup>56</sup>.

בסגנון אחר קצת: אף שמתחיל בזה (בו תדבקון) מפני הציווי מהמצווה לה-

56) ולכן בזה דוקא נאמר הלשון ובו תדבקון, הדבק בדרכיו, משא"כ מצות הם מלי צוותא וחיבור, וי"ל שהוא ע"ד ההפך שכן התקשרות ודביקות, שהתקשרות (נשיי עם הקב"ה ע"י תומ"צ) הוא, "כמו שצוררין דבר בדבר וקושרין אותן יחד . . . וזהו הנק' קשר ויחוד שמתבררין ומקשרין דבר נפרד" (ד"ה למען תזכרו תקס"ח — ריש ע' שלז), משא"כ דביקות מורה שאינו מצי' אות לעצמו והם דבר א', ולכן על הנשמה למעלה כותב בתיא (פלי"ז מח, סע"א) ה' דביקותו (ראה ד"ה) עקב תע"ג (תש" י"א) נעתק בלקו"ש ח"ט ע' 73 בשוה"ג להערה 15).

ולהעיר שששה ענינים שבפסוק זה (אחרי ה"א גו') הם כנגד שש תיבות שביחוד שמע ישראל ואשר "ובו תדבקון" הוא כנגד אחד "שכביכול שמתבלעים בו" (ש"ך עה"ת — הובא ומתבאר בלקו"ת פרשתנו כב, ד. וב' אוה"ת פרשתנו ע' תרפ"ה, וראה גם סדור כו, א"ב (ואילך). ואוה"ת שם ע' תרצד ואילך — בהעילוי של "ובו תדבקון").

דגמ"ח<sup>57</sup> — ("ובו תדבקון"). המתחלקת לכמה<sup>58</sup> מ"ע פרטיים: קבור מתים בקר חולים כו'.

י. מיינה של תורה שבפרש"י:

מכיון שציווי זה שעל האדם לידבק בדרכיו לעשות כמו שעשה הקב"ה נאמר בהכתוב בל' "ובו תדבקון", הרי מובן שתכלית הדביקות והיחוד ב"ה הקב"ה נעשה דוקא ע"י שהאדם הולך בדרכיו של הקב"ה וגומל חסדים כמו שעשה הקב"ה וכו', גם לא ע"י "ואת מצותיו תשמרו" הנאמר בהכתוב לפנ"ו. וצלה"ב: הלא מצוה היא (מל') צוותא וחיבור<sup>59</sup>, שע"י נעשה התקשרות והתאחדות האדם בהקב"ה, ואיך אפ"ל שלאחרי "ואת מצותיו תשמרו" בא ה' כתוב להוסיף דביקות שאל"י מגיע רק ע"י ההליכה בדרכיו של הקב"ה

בקר כו' בלא וא"ו — ראה מרגניתא טבא (שם) שגירסת הרמב"ם בדברי בה"ה היתה "ללכת בדרכיו ולהלביש ערומים" (בוא"ו) ולכן לא ה' נראה לו לפרש דלהלביש ערומים וכו' הוא פירוש דללכת בדרכיו, ולפי ישוב הרמב"ן צריך לגרוס בלא וא"ו (ראה בלב שמש שם — ד"ה אמר הצעיר).

53) אף שבתנ"ך אינו מחייב משום מ"ע דגמ"ח, כ"א משום "בו תדבקון" — כנ"ל בפנים, פשוט שכשהוא גמ"ח במצב כהנ"ל, ה"ה מקיים גם מצות גמ"ח.

54) אף שלצורך פ"י הכתוב כאן — אינו מפרט אלא שתיים.

55) לקו"ת בחוקותי מה, ג\* ד"ה רבי אומר ה"ש"ת ספ"א ואילך. ד"ה ביוהשמע"צ הש"י"ת בתחלתו. התמים ח"א ע' כה ואילך. ועוד.

\* (להעיר שבלקו"ת שם כתב זה על "ואת מצותיו תשמרו" (שבתחלת בחוקותי) כהל' שלפנינו "ואת מצותיו תשמרו" —

צלך" — ופי' הבעש"ט — שכמו בצל האדם למטה; כל עשיותיו ותנועותיו של האדם חוזרים „זעשים" בהצל שלו בדרך ממילא, כן הוא כביכול למעלה בבחי' „ה' צלך" שכל פעולותיו ועשיותיו של האדם למטה, דוגמתו נעשה ונפעל למעלה;

עד"ז הוא לאידך גיסא מהקב"ה לבנ"י, שמה שעושה הקב"ה, עושים גם בנ"י. ודוקא בהנהגה כזו, שהאדם מצד שהוא דבוק בו הרי הוא עושה בדרך ממילא מה ש„עושה הקב"ה", נראית ונגלית הדביקות הכי נעלה של נשמת ישראל והקב"ה. שהרי ה' נשמה היא חלק אלקה ממעל ממש, וכאשר האדם דבוק בדרכיו ועושה כאן למטה מה שהקב"ה עושה למעלה, הרי בזה באה לידי גילוי דביקות ישראל בהקב"ה — שישראל (ואורייטא) וקוב"ה הם כולא חד.

וענין זה נאמר בתורה — הוראה לכאור"א מישראל, וזה גופא היא ה' נתינת כח לכאור"א מישראל להגיע למדריגה זו, לידבק בו ע"י שדבק בדרכיו עד ש(סו"ס) עושה בדרך ממי" לא „כמו שעשה הקב"ה".

(משיחת ש"פ ראה תשל"א)

נצטווה — הקיום והשלימות הוא ע"י שהנצטווה נדבק בהמצווה. — דוגמא לדבר — שמו"ע: הכנה והתחלה הכון לקראת אלקיך ישראל; מהותה — כעומד לפני המלך — שאא"פ אפילו מחוי במחוג כעבדא קמי' מרי' — שאינו מציאות כ"א רק מציאות ה' אדון. —

ועפ"ז מובן ג"כ גודל העילוי ועד לאין ערוך — בגמ"ח לקיים מצות „ובו תדבקון" על גמ"ח לקיים מצות „אם כסף תלוה" וכיו"ב.

ועפ"ז גם תתורץ הקושיא (גם ע"פ פשוטו ש"מ): כיון שהפ' הוא הדבק בדרכיו או בתו"ח וכו' הול"ל בקרא מפורש: ודבק בדרכיו וכיו"ב.

[להעיר מהמסופר „אודות אדה"ז שכל הנהגותיו היו בדוגמא של מעלה ממש, ולכן בערש"ק לעת ערב, הי' מתנמנם מעצמו, לפי שאז הוא זמן שינה למעלה"; משא"כ ר' הלל מ' פאריטש שלא הי' מתנמנם מעצמו, אלא שנשכב לישון (ער האט זיך גע' לייגט שלאפן) משום שאז הוא זמן שינה למעלה]

וכמו שהענין הוא מלמטה למעלה, מישראל להקב"ה, שנאמר ע"ז „ה'

(57) שבת י. א.

(58) ברכות לג. דע"א.

(59) תגינה ה. ב.

(60) המשך תרס"ו ע' שכו. ולהעיר מהב' דמה שקנה עבד קנה רבו מצ"ע ולא ע"י קניית העבד (חי' הרשב"א קידושין כג. ב).

(61) תוי"ש שמח"ת תרס"א (ע' 13).

(62) ראה שם הערה 10.

(63) תהלים קכא. ה.

(64) קדושת לוי פ' בשלח ד"ה או יבואר או ישיר (מב, סע"ג ואילך). ד"ה והנה ידוע (מג. ג.) פ' נשא (ושם: שני' מוכיח תמיד את העולם בזה הפסוק). קדושה שני קרוב לסופה (ט, סע"ג ואילך).

(65) תגיא רפ"ב.

## ש ו פ ט י ם

עמו ולחלקו" — שהשכר של "התהלך עמו בתמימות וכו'" הוא "תהי' עמו ולחלקו".

וצריך להבין: (א) שכר מצוה זו — בפשוטו ש"מ, מאן דכר שמי? (ב) מנ"ל בפשוטו ש"מ עזוהו השכר?

המפרשים פירשו: דכוונת רש"י היא: הפסוק "תמים תהי' עם ה' אלקיך" נחלק לשנים: "תמים תהי'" הוא הציווי להאדם — "התהלך עמו בתמימות" . . . קבל בתמימות; "עם ה' אלקיך" הוא השכר על קיום הציווי — "תהי' עמו ולחלקו".

וההכרח לזה: "הול"ל "תמים תהי'", כמו שנאמר באברהם "והי' תמים", ותו לא. "עם ה' אלקיך" מאי קמ"ל? לכן מפרש רש"י ש"עם ה' אלקיך" הוא ענין בפ"ע — שכר קיום המצוה, וכהמשך באברהם שם; ואתנה בריתי ביני ובינך גו' — ע"י מצוה ד"והי' תמים".

אבל א"א לפרש כן ברש"י, כי:

(א) עפ"י התחלת דברי רש"י "התהלך עמו . . . בתמימות" וסיום דבריו "ואז תהי' עמו ולחלקו" הו"ל לרש"י לכותבם בב' ד"ה: בתחלה להעתיק

- (6) משאיכ ע"ד הדרש כבספרי כאן.
- (7) רא"ם, גו"א (ראה לקמן הערה 11), באמ"ח, וש"ח כאן.
- (8) אבל פשוט שאי"ז ב' פי' בפרש"י (א) ד"עם ה"א" קאי אולעיל, (ב) "עם ה"א" הו"ע בפ"ע] — דאיכ הול"ל "ד"א" וכיו"ב, כדרכו בכ"מ.
- (9) גו"א ובאמ"ח כאן.

א. בפסוק: "תמים תהי' עם ה' אלקיך" מעתיק רש"י כל הכתוב ור' מפרש: "התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות וכו'" (כדלקמן ס"ב).

וצריך להבין: (א) כו"כ פעמים נאמר בתורה "תמים": בנח — "תמים הי' בדורותיו"; אברהם — "התהלך לפני ה' תמים"; דיני קרבנות — פע"מים רבות; שצ"ל "תמים" — ומה קשה בתיבת "תמים". כאן שהוצרך רש"י לפרשה?

(ב) פרטי פירוש — "התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות" — מנ"ל לרש"י דב' פשוטו של מקרא "תמים תהי'" כולל כל פרטים אלו?

(ג) מהדיוקים בלשון פרש"י: בכתוב נאמר ה' "שואל" "דורש" — אבל רש"י כותב "תחקור".

ב. אח"כ מסיים רש"י: "ואז תהי'".

- (1) פרשתנו יח, יג.
- (2) ר"פ נח.
- (3) לך יח, א. והאריכות בפרש"י שם הוא (לא פירוש תיבת "תמים", כ"א) ביאור הוספת "והי' תמים" על "התהלך לפני" הנאמר לפניו — ראה במפרשי רש"י שם.
- (4) ראה ויקרא א, ג. ג, א. ט, ד, ג. כג, ה, טו, יח, כה, ועוד.
- (5) ברפוס ראשון ושני וברש"י כת"י חסר סיום זה. אבל כ"ה בשאר הדפוסים שראיתי. וראה רא"ם ובאר מים חיים (על פרש"י) כאן.